

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.08 (3368) ●

● ЧАЦВЕР, 27 ЛЮТАГА, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY



Абавязаны жыццём
Памяць пра савецкіх воінаў, што загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, ушанавалі беларусы Малдовы **Стар. 2**



Сніцца Гродна генералу...
Жыццёвыя дарогі Віктара Казьміна пачыналіся ля знакамітых гродзенскіх замкаў **Стар. 3**



Ушанавалі Кабзара
Пачалося святкаванне юбілею Тараса Шаўчэнкі ў Беларусі **Стар. 4**

ПАРАЛЕЛІ

Госці ў Купалы

Творы беларускага Песняра і вершы класікаў іншых літаратур свету гучалі на вечарыне, прысвечанай Дню роднай мовы

Іван Іванавіч

Столькі прадстаўнічых аўто са сцяжкамі розных дзяржаў пэўна, ніколі раней не збіралася ў Купалаўскім парку, пры ўваходзе ў гасцінны Купалаўскі музей. У вестыбюлі ж высокіх гасцей — паслоў ды прадстаўнікоў замежных дыпмсіі, акрэдытаваных у Беларусі, — сустракалі беларускія спевы, дзяўчаты ў нацыянальных строях. Удзельнікам свята, прымеркаванага да Міжнароднага дня роднай мовы, прымацоўвалі да адзення з левага боку, бліжэй да сэрцаў, невялічкія партрэці Янкі Купалы. Сімвалічна: гэта ж ягоны талент збірае прадстаўнікоў розных народаў, краін

разам. Ягоная паэзія крапае струны душы людзей з розных кантынентаў.

Вітаючы паважаных гасцей, дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч дзякавала ўсім, хто адгукнуўся на запрашэнне. Яна нагадала, што Дзень роднай мовы — асаблівы для кожнай нацыі, кожнага народа, бо няма народа без мовы, і губляе сваю моц любая мова без яе носбітаў. “Родная мова нясе ў сабе жывую памяць народа, яго духоўнасць, з’яўляецца скарбніцай звычаяў і традыцый, што перадаюцца нам з глыбіні стагоддзяў ад пакалення да пакалення, — казала дырэктар музея. — Гэта тая вечная спадчына, да якой неабходна ставіцца вельмі



ІВАН ЖДАНОВІЧ

Гасцей амаль з трыццаці краін у Купалаўскім музеі віталі артысты гурта народнай музыкі і спеваў “Рада”

беражліва”. Алена Ляшковіч нагадала: літаратурна-музычная вечарына “У дыялогу культур” ладзіцца ў музеі другі раз, прымеркавана імпрэза да святкавання Міжнароднага дня роднай мовы. А дзень гэты, як вядома, быў абвешчаны Генеральнай канферэнцыяй ЮНЕСКА 17 лістапада 1999 года дзеля таго, каб садзейнічаць моўнай і культурнай разнастайнасці і шматмоўю. Спадарыня Алена прачытала знакаміты купалаўскі верш “Роднае слова”.

Палічылі важным і магчымым прыйсці ў госці да Янкі Купалы ў святочны дзень прадстаўнікі амаль 30 дыпмсіі! Яны ж і чыталі творы Песняра ў перакладах на свае мовы, а таксама вядомыя творы сваіх класікаў на родных ім мовах. Што важна: некаторыя паслы, прадстаўнікі дыпмсіі звярталіся да шануюнай аўдыторыі і па-беларуску. А вядучая ў народным строі, прадстаўляючы выступоўцу, разказвала пра тое, якім чынам звяза-

на творчасць Янкі Купалы з тым ці іншым народам, як адлюстроўваліся замежныя культурныя набыткі ў лостэрку беларускай літаратуры.

Гасцей імпрэзы віталі сваімі цудоўнымі спевамі артысты адметных гуртоў: фальклорнага “Гуда” і гурта народнай музыкі і спеваў “Рада”.

Спадарыня Алена Ляшковіч запрасіла высокіх гасцей зноў наведаць музей Песняра, дзе зусім нядаўна адкрылася новая экспазіцыя пад назвай “Шляхі”.

21 ЛЮТАГА — МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ РОДНАЙ МОВЫ

Служэнне словам і справай

Вядомы вучоны Іван Чарота шмат робіць для таго, каб беларуская мова гучала ў храмах Беларусі

Іван Ждановіч

У верасні 2012-га, калі Івану Аляксеевічу споўнілася 60, за старанням ён атрымаў высокую царкоўную ўзнагароду — ордэн свяціцеля Кірылы Тураўскага II ступені. Урачыстасць была не ва ўніверсітэце, дзе даўно і плённа доктар філалагічных навук, прафесар працуе загадчыкам кафедры славянскіх моваў, а ў Свята-Петра-Паўлаўскім саборы Мінска. Узнагароду ўручаў настаяцель сабора протаіерэй Георгій Латушка па даручэнні тагачаснага Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта. У храме спадара Івана даўно ведаюць як свайго: прыхаджанін, член Брацтва ў гонар Віленскіх мучанікаў, што дзейнічае пры храме.

У вёсцы Лышчыкі Кобрынскага раёна, што на Брэстчыне, пачынаўся ягоны шлях да прызнання. Вучыўся ў розных школах, атэстаг сталасці атрымаў у Кобрыве. Пасля было аддзяленне рускай мовы і літаратуры філфака БДУ, праца настаўнікам у Воранаўскім раёне. Потым вярнуўся ў

“альма матэр” выкладчыкам. З часам, пасля дактарантуры, узначаліў толькі створаную тады кафедру славістыкі (славянскіх літаратур). Увогуле ж, як таворыць Іван Аляксеевіч, яму хочацца пашыраць прастору культурнага супрацоўніцтва, і нават дысертацыя, якую абараняў беларус у Ленінградскім педінстытуце яшчэ за савецкім часам, прысвячалася ўплывам творчасці Міхаіла Шолахава на літаратурныя працэсы ў Югаславіі. Заглянуўшы ў замежныя далі, вучоны палічыў важным аддаць належнае і роднай зямлі. У доктарскай, якую абараняў ужо ў Мінску ў 1998-м, ён даследаваў тэму надзвычай актуальную і сёння: пра ўзаемаўплывы беларускай літаратура XX стагоддзя і працэсаў нацыянальнага самавызначэння.

Вось так, “капаючы ўтлыб і ўшыркі”, як ён сам жартуе, і сцвердзіўся Іван Чарота — перш за ўсё як даследчык літаратур і культур славянскіх народаў, вядучы “югаславіст” Беларусі. Больш за 500 навуковых прац на яго рахунку,



ІВАН ЖДАНОВІЧ

Прафесар Іван Чарота

сярод якіх і шэраг кніг, у тым ліку анталогіі беларускай хрысціянскай паэзіі, прозы. Вядомы ён і як перакладчык, а таксама аўтар выдання “Тэорыя і практыка мастацкага перакладу”. Можна сказаць так: ягоная жыццёвая крэда — ладзіць масты паразумнення. Шукаць тое, што збліжае, паядноўвае народы і людзей, робіць іх мацнейшымі. Прафесар Чарота цяпер — член рэдкалегіі шэрагу перыядычных выданняў, у тым ліку і замежных, навуковы кансультант Беларускай Энцыклапедыі.

Да найважнейшых фактараў, якія збліжаюць людзей і народы, Іван

Чарота прылічвае мову. “Чытаць на розных мовах я пачаў з маленства, як толькі з літарамі знаёміўся, — згадвае ён. — Гэта абумоўлена моўнай сітуацыяй майго краю і ўласна вёскі Лышчыкі: памежжа і з Польшчай, і з Украінай. Паколькі ўлада там неаднойчы мянялася, то рознымі былі і дзяржаўныя мовы. А я ўжо “сінтэзаваў” гістарычна-лінгвістычны досвед роду: адначасова пачаў чытаць польскі буквар, раённую газету “Камуністычная праца” па-руску, а таксама дзедавы дзве кнігі: “Евангелле” на царкоўнаславянскай мове і “Кабзар” Тараса Шаўчэнкі на ўкраінскай”. На скрыжаваннях моваў і ўзрос ягоны талент. Ён акадэмік Міжнароднай Славянскай Акадэміі навук, адукацыі, мастацтва і культуры, акадэмік Сербскай Акадэміі навук і мастацтваў, член Саюза пісьменнікаў Беларусі, а таксама Расіі і Сербіі, актыўна выступае ў друку як літаратуразнавец, крытык, эсэіст, публіцыст. Больш за чвэрць стагоддзя ўзначальвае бюро секцыі мастацка-

га перакладу і літаратурных сувязяў Саюза пісьменнікаў, займаецца перакладам з сербскай, харвацкай, славенскай, македонскай, польскай ды іншых моваў на беларускую і рускую, а таксама з беларускай на сербскую. Яму належаць ужо больш за 1000 перакладаў твораў багаслоўскай і мастацкай літаратуры іншых народаў на рускую і беларускую мовы, у тым ліку звыш 60 кніжных выданняў. Перакладзены Іванам Чаротам зборнік “Мовы ўсяго жывога: Сербскія народныя казкі”, выдадзены ў Мінску, прызнаны лепшай кнігай Беларусі ў галіне перакладу на 2008 год.

Служэнне слову і служэнне словам на карысць духоўнасці, збліжэння людзей прынесла Івану Чароту і шэраг іншых узнагарод. Ён лаўрэат прэміі Прэзідэнта Беларусі “За духоўнае адраджэнне” (за 2003 год), шэрагу міжнародных прэміяў, што ўручаліся ў Польшчы, Сербіі, Чыкага, Бялградзе, ушанаваны ардэнамі і медалямі розных краін, Залатым знакам Культурна-асветнага таварыства Сербіі. → **Стар. 3**

ВАХТА ПАМЯЦІ

Абавязаны жыццём

Памяць пра савецкіх воінаў, што загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, ушанавалі беларусы Малдовы

Алесь Мурочак

Урачыстыя ўскладанні вяноў і кветак да помнікаў, мемарыялаў у гонар салдатаў мінулае вайны правалі ў Дзень абаронцаў Айчыны актывісты Беларускай абшчыны Малдовы. Ладзілі яны і ўрачысты сход суполкі ў Дзяржаўным універсітэце ў Кішыньве, прысвечаны святу. Кіраўнік абшчыны Юры Стагкевіч напісаў у рэдакцыю, што ў беларускіх суполках запланаваны і шэраг іншых мерапрыемстваў па святкаванні будучага Дня Перамогі і 70-й гадавіны вызвалення Малдова ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У прыватнасці, нашы суайчыннікі збіраюць звесткі пра беларусаў і ўраджэнцаў Беларусі, якія ўдзельнічалі ў вызваленні Малдовы, пра іх нашчадкаў, што жывуць там, і будуць рыхтаваць адпаведныя публікацыі ў розныя СМІ. Мяркуюцца аформіць асобны стэнд у клубе-музеі Вялікай Айчыннай вайны

“Гвардзеец”, а таксама правесці там суботнік, каб падрыхтаваць музей да святаў.

Рыхтуюць актывісты абшчыны і літаратурныя чытанні, прысвечаныя падзеям Вялікай Айчыннай, і вечар памяці ў гонар беларусаў, якія сталі ў вайну Героямі Савецкага Саюза. На імпрэзы, дарэчы, будуць запрашацца ветэраны, удзельнікі вызвалення Малдовы. Урачыста павіншуюць ветэранаў у Дзень Перамогі хлопцы і дзяўчаты ў беларускіх нацыянальных строях. Ім уручаць каштоўныя падарункі, прадуктовыя наборы. А ўрачысты сход суполкі, прысвечаны Дню Перамогі, пройдзе ў клубе-музеі “Гвардзеец”. “Гордасць Уладзіміра Вайцэховіча — музей, збудаваны прама ў двары яго дома, пад вінаграднымі лозамі. Узводзіў яго беларус, ветэран вайны пяцьдзесят гадоў таму пры дапамозе моладзі, студэнтаў у памяць пра гвардзейцаў, ветэранаў 49-й Херсонскай Чырванасцяжнай ордэна Суворова дывізіі... У музеі шмат



Ганна Мазур — з ліку актывіўных удзельніц святочных імпрэзаў у Кішыньве

фотаздымкаў, аформлены стэнды пра вайну, ёсць карты баявога шляху дывізіі, партреты военачальнікаў. У “музеі пад вінаграднымі лозамі” збіраецца і наша беларуская сябрына, калі трэба адзначыць якое свята, сустрэць гасцей, абмеркаваць планы,” — так пісаў пра музей у маі 2010-га ў нашай газеце мастак з Кішыньва Вячаслаў Ігнаценка.

Дарэчы, на сёлета запланаваны і выпуск кнігі ўспамінаў Уладзіміра Вайцэховіча “Як мы ваявалі і вызвалілі Беларусь” — актывісты суполкі актывіўна далучаюцца да гэтай справы. У жніўні пройдзе, як мяркуецца, прэзентацыя выдання. Шэфства над ветэранамі Вялікай Айчыннай нашых суайчыннікаў у Малдове мае сёлета дэвіз “Дом без адзіноты”.

ВЕСТКИ

У Кургане ўжо рыхтуюцца

Алесь Мурочак

Суайчыннікі з Зауралля плануюць адзначыць Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі

Старшыня Нацыянальнага культурнага цэнтра беларусаў Зауралля “Бацькаўшчына” Людміла Урванцава паведаміла ў рэдакцыю, што сёлета, як і раней, у Кургане будуць урачыста адзначаць Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі. Мерапрыемства пад назвай “Роля беларускіх нацыянальных культурных цэнтраў у фарміраванні агульнай культурнай гістарычнай прасторы” прызначана ўжо на 2 красавіка. Яно ладзіцца на высокім узроўні, бо аднесена ў лік найбольш важных сярод тых, што праводзяцца ў Курганскай вобласці ў сувязі з Годам культуры ў Расіі.

Ва ўрадзе вобласці рыхтуюцца ўрачысты прыём удзельнікаў “круглага стала”, сярод якіх будуць і нашы суайчыннікі з розных куткоў рэгіёна. А само пасаджэнне пройдзе ў Малой зале ўраду. Далей удзельнікі свята наведаюць Курганскую абласную ўніверсальную навуковую бібліятэку імя А. Югава. Там пройдзе святочны канцэрт з удзелам самадзейных артыстаў-беларусаў, у тым ліку і з вакальнага гурта “Журавачка”. Працяг свята чакаецца ўжо ў Беларускай хаце, што па вуліцы Савецкай, 142. Гэта па-ранейшаму асноўнае месца сустрэч беларусаў у Кургане.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Дзе “Прамень” — там і “Надзея”

У сталіцы Латвіі ўрачыста адсвяткавалі юбілей Рыжскага беларускага таварыства і ансамбля беларускай народнай песні. Віншаванняў было — мора, у тым ліку і спеўна-музычных.

Рыгор Арэшка

Знакавым быў мінулы год у жыцці беларускай дыяспары ў Латвіі. У лютым падпісана грунтоўная праграма супрацоўніцтва паміж міністэрствамі культуры Беларусі і Латвіі. Актывістам помніцца іх паездка ў Беларусь, цёплыя сустрэчы ў Мінску, іншых месцах краіны. Ажывілася прымежнае супрацоўніцтва, а сёлета пачнуцца новыя праекты — з прыцягненнем фінансавых сродкаў Еўрасаюза. Добрыя вынікі даў і Беларуска-Латвійскі форум гарадоў-пабрацімаў, які праходзіў у маі. У гэтых ды іншых справах актывіўна ўдзельнічалі нашы суайчыннікі, якія пашыраюць беларускую культуру на латвійскай зямлі і тым самым замацоўваюць станоўчы вобраз Айчыны ў Латвіі. З кожным годам мацнее і Саюз беларусаў Латвіі, і летась ужо святкаваліся яго 10-я ўгодкі: яркія Дні беларускай культуры з тае нагоды прайшлі па ўсіх беларускіх суполках. Пра тое, дарэчы, пісала і наша газета.

У віншаванні сваім верным сябрам, паплекнікам перад Новым годам дэпутат XI Сейма Латвіі Алёна Лазарава яшчэ згадвала і шэраг іншых леташніх імпрэзаў. Гэта, напрыклад, вечырына з нагоды 75-х угодкаў кампазітара Ігара Лучанка ў суполцы “Спатканне” ў Екабілсе, уручэнне Елгаўскай бібліятэцы

экзэмпляраў “Беларуска-латышскага; Латышка-беларускага слоўніка” пад час прэзентацыі ў гонар 90-годдзя аўтара, Мірдзы Абалы. Хораша зладзілі суайчыннікі з суполкі “Уздым” свой “Беларускі Кірмаш” у Даўгаўпілсе, у Дагдзе створаны новы гурт “Аколіца”, а Дагдскае беларускае таварыства “Вербіца” адкрыла нават Беларускі дом. Гурт “Сузор’е” з Рээкне адзначыў чарговы юбілей,



Дарагіх сяброў-юбіляраў вітаюць беларусы з Екабілса

цікава прайшлі традыцыйныя “Пакроўскія вачоркі” у Прэйлях. А яшчэ былі сустрэча са студэнтамі з Беларусі ў Вентспілсе, урокі беларускай гісторыі ў Елгаве, навагоднія святы ў Краславе і Зілуце...

З шэрагу падзей выдзелім гэтую: у Рызе адзначалі свае юбілеі разам таварыства “Прамень” (20 гадоў з часу рэгістрацыі) і гурт “Надзея” (яму ўжо 25!). На ўрачыстасць сабралася шмат актывістаў беларускіх суполак з усёй Латвіі, шаноўных

гасцей, у тым ліку і ў асобе новага Пасла Беларусі у Латвіі Марыны Даўгаполавай. Яна, дарэчы, ладзіла і ўрачысты прыём для суайчыннікаў напярэдадні Новага года.

Дваіны ж юбілей адзначалі ў Белай зале Рыжскага латышскага таварыства. Там была разгорнута і арыгінальная выстава з адлюстраваннем этапаў пашырэння як увагуле беларускага руху ў Латвіі, так і

туары гурта больш за 200 песень, і нават спецыялісты адзначаюць яго высокі вакальны ўзровень, а таксама непаўторнасць, самабытнасць.

Вядома, у такім паўнаватрасным творчым жыцці “Надзеі”, у шматграннай дзейнасці суполкі вялікая заслуга як кіраўніка Саюза беларусаў Латвіі Валянціны Піскуновой, так і лідара суполкі, дэпутата Сейма Алёны Лазаравай. Пра тое не раз казалі, ім аддавалі даніну павагі розныя выступоўцы. Цёпла віншавала юбіляраў і пасол Марына Даўгаполава. Пад апладысменты яна ўручала ганаровыя граматы, падзякі ад дзяржаўных арганізацый Беларусі ўсім кіраўнікам “Праменя” ад часу нараджэння. А былі гэта, нагадаем, Валянціна Кліменка, Алесь Карповіч, Мікалай Буры, Валянціна Піскунова, цяпер на чале Алёна Лазарава. Ушанаваны таксама кіраўнікі, члены гурта “Надзея”, актывісты суполкі “Прамень”.

Віншавалі юбіляраў, уручалі ім падарункі таксама дэпутаты Рыжскай думы, прадстаўнікі мэрыі, кіраўнік “Русскага дома” і прадстаўнік пасольства Расіі, дэпутаты Сейма, прадстаўнікі Міністэрства культуры Латвіі, кіраўнік Рускага культурнага таварыства, члены Кансультаўнага савета нацменшасцяў пры Прэзідэнце Латвіі, прадстаўнікі Рыжскага латышскага таварыства, лідары грамадскіх суполак нацменшасцяў

Латвіі... Пералік можна доўжыць, і за кожным віншаваннем — канкрэтныя справы, сумесныя праекты, сяброўскія кантакты.

Арыгінальным атрымаўся і грандыёзны канцэрт. Гэта была незабыўная, вельмі душэўная мазаіка з музыкі, спеваў, вершаў-пасвячэнняў, кветак, сардэчных слоў і падарункаў. Іх прывезлі з розных куткоў Латвіі землякі-беларусы, актывісты рэгіянальных беларускіх суполак, артысты самадзейных гуртоў. Прычым гучалі ў зале як беларуская мова, так і руская, латгалская, латышская. Дарэчы, шматлікія госці адзначалі: магчыма, атмасфера такога разнамоўнага сяброўства, творчасці, высокага дыялогу разнастайных талентаў — гэта і ёсць самы галоўны вынік дзейнасці і “Праменя”, і “Надзеі”.

Асабліваю цеплыню святу надало і тое, што вялі вечырыну вельмі таленавітыя людзі. Мікалай Буры, адзін з заснавальнікаў суполкі, спецыяльна прыехаў на сустрэчу з-за мяжы. Алена Міцкевіч — таксама адна з заснавальніц суполкі і ансамбля. І добрых памочнікаў у іх было нямала. А дэпутат Сейма, старшыня суполкі “Прамень” Алёна Лазарава, як аказалася, ва ўсім таленавіта: разам са сваімі дочкамі Аняй ды Янай яна прыгожа і натхнёна выканала песню “Ручнік” на словы вядомага беларускага паэта з Даўгаўпілса Станіслава Валодзькі.

ЛЁСЫ

Сніцца Гродна генералу...

Жыццёвыя дарогі Віктара Казьміна пачыналіся ля знакамітых гродзенскіх замкаў

Ён расказвае пра родны свой горад, які лічыць найпрыгажэйшым у Беларусі, — і быццам падарожнічае па вуліцах Гродна. Віктар Казьмін нарадзіўся там у пару веснавага цвіцення: 11 мая, у 1948-м. І яго дзяцінства праходзіла якраз у гістарычным цэнтры горада: “Кватэра, у якой жыла наша сям’я, была ў доме па вуліцы Замкавай, 18: ад яго пачынаецца спуск да Нёмана. Справа, калі стаць тварам да рэчкі, — Стары замак з XVI стагоддзя, былая рэзідэнцыя Стэфана Баторыя, караля польскага і вялікага князя літоўскага. У ім быў, помніцца мне, Гродзенскі гісторыка-археалагічны музей. А злева — Новы замак, збудаваны ў XVIII стагоддзі як летняя рэзідэнцыя польскага караля і вялікага князя літоўскага Аўгуста III. У маім дзяцінстве там размяшчаўся Гродзенскі абкам кампартыі Беларусі. Так што можна ўявіць сабе, колькі ўсяго там цікавага побач!”

Віктар Мікалаевіч жыва апісвае, як агінаючы пагорак, на якім стаіць Новы замак, вілася вузкая брукаванка на ўздым. Помніцца яму, як па ёй з гаманой уранні ад прыстані, з парахода спышаліся на гродзенскі рынак вяскоўцы з ваколіц. А часам з нагужным ровам і паўтаратонкі падымаліся ўгару са скрынямі папулярнага ў тыя часы піва “Жыгулёўскага”, бо і піўзавод быў побач з прыстанню.

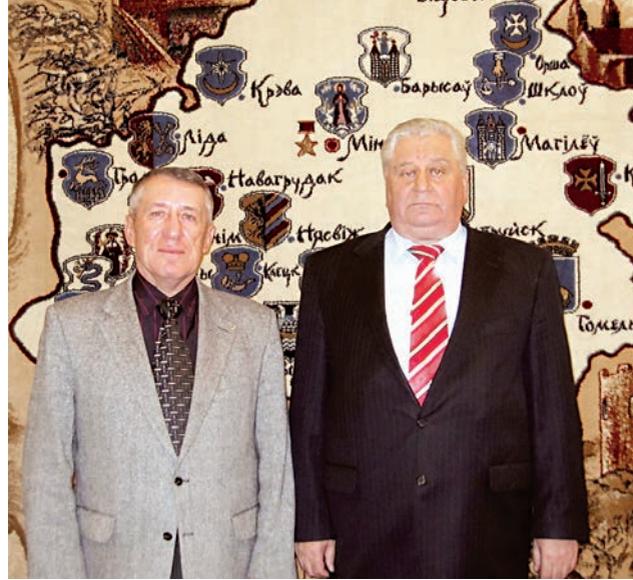
Сэрцам ад нараджэн-

ня прыкіпеў, парадніўся мой субяседнік з Беларусі. А бацька яго, Мікалай Васільевіч, быў урадженцам Тамбоўшчыны. Ён удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, старшыня артбатарэі. Пры штурме Кёнігсберга атрымаў цяжкае раненне, пасля вайны застаўся ў Гродне, ажаніўся з беларускай дзяўчынай Любоўю Барысевіч. Да 1953-га служыў старшынёй, а ў запасе асвоіў штуркарствы муляра, цесляра, быў добрым пячніком, у 60 гадоў павучыўся ды стаў майстрам-маланкаадводчыкам. Маці, Любоў Фамінічна, у пасляваенны час пераехала ў Гродна з вёскі, працавала на мэблевай фабрыцы і з пачатку 60-х у лазнева-пральным камбінаце, што быў недалёка ад дома, на беразе Нёмана.

Яркія ўспаміны ў генерала і пра вясковую беларускую радню: “Лета я звычайна праводзіў у вёсцы: да 5 гадоў — у прабабулі, а потым — у бабулі Ульяны Дзмітрыеўны Рукша, у замужжы Барысевіч. Яна жыла, працавала ў вёсцы Рудаўіцы, там быў саўгас “Свіслач” — гэта Гродзенскі раён, Квасоўскі сельсавет. Вёска стаіць на беразе рэчкі Свіслачы, прытоку Нёмана. Бабуля акрамя маёй мамы выхавала і дваіх сыноў. Абодва атрымалі адукацыю: дзядзька Лёня, памятаю, быў другім сакратаром райкама партыі ў Мастогах на Гродзеншчыне. А дзядзька Граня пабыў

інструктарам Гродзенскага райкама партыі, потым у яго паслужным спісе быў Гродзенскі райаддзел унутраных спраў, дзе і даслужыўся да падпалкоўніка міліцыі.” Што ж, пра пасяховых сваякоў генералу гонар расказаць.

А вось дзед-беларуса



Віктар Казьмін і Пасол Беларусі ва Украіне Вялянцін Вялічка

Віктар Казьмін не ведаў. Але дасведчаны, што дзядуля служыў у польскай коннай разведцы: як вядома, да 17 верасня 1939 года Заходняя Беларусь была ў складзе Польшчы. Пасля першага бою польскіх атрадаў з немцамі аднавіскоўцы яго, хто застаўся жывы, вярнуліся дадому ды расказвалі, што бачылі яго ў баі. “Аднак беларус, пастаўлены пад ружжо палякамі, так і прапаў у 1939-м без вестак”, — з горыччу кажа

Віктар Мікалаевіч.

Вядома ж, з такімі баявымі родавымі традыцыямі не дзіва, што і сам ён абраў шлях ваеннага. У 1966-м, скончыўшы ў Гродне школу з сярэбрым медалём, паступіў у Калінінградскае вышэйшае ваенна-інжынернае каманд-

Далей — вучоба на камандным факультэце маскоўскай Ваенна-інжынернай акадэміі імя Куйбышава: скончыў яе ў 1981 годзе з залатым медалём. Генерал ганарыцца, што быў у ліку запрошаных на прыёме ў гонар выпускнікоў ваенных акадэміяў ў Георгіеўскай зале Вялікага Крамлёўскага палаца.

Служыў афіцэр пасля ў Паўднёвай групе войскаў (Венгрыя), у Кіеўскай ваеннай акрузе, і з 1988 года прадаўжаў ваенную службу ў Штабе грамадзянскай абароны Украіны. Да 1996-га займаў там пасады старшага афіцэра, намесніка і начальніка аддзела, начальніка ўпраўлення абароны насельніцтва і тэрыторый.

А ў 1996 годзе было створана Міністэрства па пытаннях надзвычайных сітуацый і абароны насельніцтва ад Чарнобыльскай катастрофы. І наш зямляк быў прызначаны начальнікам упраўлення хуткага рэагавання на надзвычайныя сітуацыі цэнтральнага апарата МНС Украіны. У далейшым Віктар Казьмін узначаліў упраўленне каардынацыі дзеянняў пры надзвычайных сітуацыях. Неаднаразова ўдзельнічаў у ліквідацыі надзвычайных сітуацый практычна ва ўсіх рэгіёнах Украіны, а таксама ў Турцыі, Індыі, Грэцыі, Польшчы, Расіі, Венгрыі... У 1998-99 гадах неаднаразова працаваў з падначаленымі і ў Гомельскай вобласці Беларусі, дзе спякотным летам не спыняліся

лясныя, тарфяныя пажары. Ён расказвае: “Тады існавала рэальная пагроза беларускім вёскам, да таго ж пажары маглі перакінуцца і на ўкраінскую тэрыторыю. Даводзілася доўга змагацца з агнём: заліваць, кагосьці адсяляць, фармаваць зводныя каманды... Выхадных у такой напружанай працы не бывае. Пазней мяне знайшлі прадстаўнікі МУС Беларусі і ў лютым 2000-га ўзнагародзілі ведамаснай ўзнагародай — нагрудным знакам “За самаадданую службу” II ступені. Прыёмна!”

Цяпер генерал-маёр Віктар Казьмін жыве ў Кіеве. У жніўні 2013 года ён абраны старшынёй Грамадскага савета пры Дзяржаўнай службе надзвычайных сітуацый Украіны. Разам з жонкай Людмілай Іванаўнай яны выхавалі дачок Яну, што нарадзілася ў Празе, і Дзіяну — яна пачыла свет у Краснадары. Абедзве нашы супляменніцы цяпер кіяўлянікі: першая — прадпрымальніца, другая — старшы навуковы супрацоўнік аднаго сталічнага інстытута. Яны ведаюць пра родавыя беларускія карані і бацькавы, і свае. Сам Віктар Мікалаевіч пра Гродна, тамтэйшых сяброў, беларускую радню таксама памятае. Наведваецца амаль штогод у гэты прыгожы горад, дзе пахаваны яго бацькі, жыве родная сястра Людміла і многія сваякі па матчынай лініі.

Мікалай Бойка, г. Кіеў

21 ЛЮТАГА — МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ РОДНОЙ МОВЫ

Служэнне словам і справай

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Асаблівае поле дзейнасці Івана Чароты — ягоны ўдзел у перакладах Святога Пісання на беларускую мову. Тым займаецца Беларуская Біблійная Камісія, альбо Біблійная Камісія Беларускага Экзархата РПЦ, створаная ў 1989 годзе. З 1994-га, ужо дваццаць гадоў, Іван Чарота — яе вучоны сакратар, а цяпер і выканаўчы рэдактар часопіса “Праваслаўе”. У склад камісіі ўваходзяць святары і багасловы, навукоўцы, прафесійныя перакладчыкі і літаратары. Часткова змены ў шэрагах камісіі, патлумачыў Іван Аляксеевіч, абумоўлены тым, што некаторыя перакладчыкі заняліся працай самастойна і друкавалі свае, “аўтарскія”, вынікі, іншыя адышлі ад карпатлівай справы. Камісію ўзначальвае цяпер ужо ганаровы мітрапаліт Філарэт. Ён, дарэчы, заўсёды падтрымліваў, калі трэба было, святароў, якія нясуць беларускамоўнае служэнне ў царкве. Адзін з іх, нагадвае Іван Чарота, гэта айцец Сергій Гардун, які выкладае ў Мінскай духоўнай семінарыі толькі па-беларуску. І свядома робіць тое з часу яе адкрыцця. Ай-

цец Сергій — протаіерэей, кандыдат багаслоўя, прафесар духоўнай семінарыі, ён узначальвае рабочы актыў камісіі.

“Асноўнай і надзённай задачай ББК лічыць падрыхтоўку такога пераклада Свяшчэннага Пісання на сучасную беларускую мову, які б стаў прымальным для Царквы, — гаворыць Іван Чарота. — У свой час старшыня камісіі казаў так: неабходна здзейсніць царкоўны пераклад, які павінен быць благаслаўлены Царквою для ўжытку за богаслужэннем. Хоць праца, можа падацца, ідзе марудна, аднак выйшлі ўжо чатыры выданні Евангелляў, а таксама богаслужбовае Евангелле, малітvasловы ды іншыя кнігі па-беларуску”.

Паказкай “што ні край, то звычай” можна патлумачыць спецыфіку мовы набажэнстваў у розных храмах Беларусі. Гадамі, стагоддзямі там складалася адметная лексіка. І калі сёння Святое Пісанне перакладаюць на беларускую мову рыма-католікі, грэка-католікі, пратэстанты ці праваслаўныя, то ў любым выпадку гэта “канфесійны”

пераклад. А такі пераклад, які падыходзіў бы для ўсіх, у Беларусі вельмі цяжка зрабіць. І таму так званы саборны пераклад біблейных тэкстаў, тлумачыць Іван Чарота, патрабуе дэтальных, працяглых абмеркаванняў тэрмінаў. Увогуле ж ужо ёсць аўтарскія пераклады Святога Пісання, якія зрабілі, напрыклад, Васіль Сёмуха, Анатолий Клышка, ксёндз Уладыслаў Чарняўскі — але паранейшаму актуальна зрабіць такі пераклад, які ляжа на прастоле кожнага храма.

Як лічыць Іван Чарота, пашырэнне беларускай мовы ў храмах краіны — гэта супольная справа ўсіх вернікаў. І як будзе агульнае памкненне ладзіць набажэнствы на роднай мове, то і перашкодаў таму ніхто чыніць не стане. Галоўнае тут — каб мова родная была запатрабаваная ды каб вера жыла ў сэрцах. А навучыцца мове, лічыць прафесар, найлепш, калі маеш матываванае жаданне ды прыкладзеш трохі намаганняў. Ведаючы рускую, украінскую ці



іншую славянскую мову, беларускую можна асвоіць, уважліва слухаючы вуснае маўленне, пры тым вылучаючы і запамінаючы адрозненні. Варта і з роздумам-аналізам чытаць тэксты. А праз два-тры тыдні, упэўнены Іван Чарота, пры нагодзе “развязацца з языком”.

Даведка ГР. Забарона на выкарыстанне беларускай мовы ў храмах на нашых землях з’явілася пасля 1795 году — так званая трэцяя падзелу Рэчы Паспалітай. Цяпер беларуская мова выкарыстоўваецца ў той ці іншай ступені ў розных прыходах БПЦ. Службы на ёй праходзяць у Свята-Петра-Паўлаўскім

саборы Мінска, у Барыса-Глебскім Каложскім храме Гродна, у царкве ў імя прападобнай Еўфрасіны Полацкай у Івянцы. У многіх храмах на службах чытаецца беларускамоўнае Евангелле, праводзіцца малебны па-беларуску. Шэраг святароў па жаданні вернікаў гатовыя хрысціць, вячаць або ажыццяўляць іншыя абрады на беларускай мове. А беларускамоўныя рэлігійныя выданні можна набыць у кнігарні Свята-Петра-Паўлаўскага сабора ў Мінску, плануецца зрабіць адпаведны куток і ў Жыровічах. Па-беларуску выдадзены ўжо малітvasловы, казанні архіепіскапа Гродзенскага і Ваўкавыскага Арцемія, календары.

ІВАН ЖДАНОВІЧ

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Ушанавалі Кабзара

Пачалося святкаванне юбілею Тараса Шаўчэнкі ў Беларусі

Дзесяць год таму вядомы ўкраінскі пісьменнік, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Украіны імя Тараса Шаўчэнкі Раман Лубкіўскі ўклаў, а львоўскае выдавецтва “Світ” выдала ўнікальную кнігу “Шевченкова дарога в Білорусь”. У ёй зафіксаваны ўсе асноўныя “верставыя слупы” гэтай доўгай, з XIX па XXI стагоддзе, дарогі — як у прамым яе сэнсе (нагадаю, у 1828, 1843 і 1847 гадах Кабзар праязджаў праз Беларусь), так і ў пераносным: бо былі ж яшчэ вершы, артыкулы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча ды іншых пісьменнікаў, прысвечаныя Кабзару, пераклады яго твораў на беларускую мову...

Але ж і цяпер Шаўчэнка ідзе ў Беларусь. І гэтую хаду паскарае сёлетні юбілей Кабзара, унесены ЮНЕСКА ў календар знакамітых дат сусветнага значэння.

Вось некалькі новых “верставых слупоў” гэтай дарогі, усталяваць якія паспрыялі сябры Беларускай асацыяцыі ўкраінастаў (БАУ), усе беларускія шаўчэнкалюбы.

Мабыць, святкаванне Шаўчэнкавага юбілею ў Мінску пачалося не пазней, чым у Кіеве. Зацікаўленае слова пра Кабзара гучала ўжо з вуснаў асобных вучоных на Міжнародным з’ездзе



Кнігі ад пасла Украіны прымае дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі

славістаў, што прайшоў у сталіцы Беларусі ў леташнім жніўні. А ў кастрычніку XI Міжнародная канферэнцыя “Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай” у Беларускім дзяржуніверсітэце прысвечалася не толькі 900-годдзю Кірылы Тураўскага, але і 200-годдзю Тараса Шаўчэнкі. Шаўчэнказнаўства было прадстаўлена як на пленарным пасяджэнні — мой даклад пра “Кабзар” Т. Шаўчэнкі ва ўзнаўленні У. Сыракомлі, так і на секцыі “Творчасць Т. Шаўчэнкі і дыялог славянскіх літаратур”. Звыш дзясятка дакладаў беларускіх, украінскіх і

рускіх літаратуразнаўцаў прагучала.

А нядаўна ў Нацыянальнай бібліятэцы прайшоў прысвечаны юбілею Кабзара “круглы стол”, які ладзіўся з удзелам Пасольства Украіны, украінскай дыяспары. Рэй вёў новы старшыня Міжнароднай асацыяцыі ўкраінастаў дацэнт БДУ Павел Навойчык: ганаровую пасаду ён летась пераняў у Таццяны Кабржыцкай. Выступілі вядомыя вучоныя-славісты Міхась Тычына, Іван Чарота, Мікалай Трус, Жанна Шаладонава ды іншыя. У гэты ж дзень Пасол Украіны ў Беларусі Міхаіл Ежаль перадаў дырэктару

Нацыянальнай бібліятэкі Раману Матульскаму некалькі дзясяткаў кніг па шаўчэнказнаўстве, што значна ўзбагаціла і так немалы бібліятэчны збор украінікі.

Кніга “І мёртвым, і жывым, і нараджаным...” ідзе да чытача праз выдавецтва “Мастацкая літаратура”. Упершыню пасля “Кабзара” 1939-га (паўтор быў ў 1952-м), выпушчанага пад рэдакцыяй Янкі Купалы і Якуба Коласа, мы зможам прачытаць па-беларуску літаральна ўсе украінамоўныя творы паэта.

Вячаслаў Рагойша, прафесар, доктар філалагічных навук

ДАЛЁКАЕ-БЛІЗКАЕ

Вяртанне з мінулага

Наш зямляк Іван Кандрацьёў — аўтар добра вядомай песні “По диким степям Забайкалья”

Лявон Целеш

Прыкмета нашага часу: вяртаюцца з мінулага імёны людзей, якія, плёна папрацаваўшы на агульную карысць, у сілу розных прычын аказаліся забытымі. Раней вось і я не ведаў пра Івана Казіміравіча Кандрацьёва, а гэта ж выдатны паэт, празаік, перакладчык, драматург, краязнаўца. Нарадзіўся ён у 1849 годзе ў вёсцы Каловічы (цяпер Вілейскі раён) у сялянскай сям’і. З маленства выявіліся творчыя здольнасці. Калі юнаку было 19, газета “Віленский вестник” надрукавала першы ягоны верш. Большая частка жыцця Кандрацьёва звязана з Масквой. З 70-х гадоў яго вершы, раманы, апавяданні з’яўляліся там у перыядычных выданнях. Вызначыўся наш зямляк і як акцёр, драматург. Будучы акцёрам трупы Народнага тэатра А. Ф. Фядотава, ён на выставе ў Маскве за гістарычную драму “На Паволжы” атрымаў высокую ўзнагароду — Вялікі залаты

медаль. Напісаў раманы “Салтычыха”, “Туны”, аўтар зборніка паэзіі “Думы і былі” ды “Пад шум дубраў”, гістарычных нарысаў “Сівая старына Масквы”, а для дзяцей выдаў чытанку “Іскра Божая”. Мала хто ведае, што менавіта Іван Кандрацьёў напісаў тэкст добра вядомай песні “По диким степям Забайкалья”, словы рамансаў “Очаровательные глазки” і “Эти очи — тёмны ночи”. На яго тэксты пісалі музыку многія кампазітары, у тым ліку і Васілій Залатароў. Яго лепшымі сябрамі былі рускія пісьменнікі Уладзімір Гіляроўскі, Антон Чэхаў, Мікалай Успенскі, мастакі Васілій Сурыкаў, Ісаак Левітан, Аляксей Саўрасаў ды іншыя вядомыя людзі таго часу.

Пра свайго таленавітага земляка жыхары Вілейшчыны больш даведаліся летась, калі выйшла кніга “Божы дар Івана Кандрацьёва” загадкава кафедры культуралогіі Беларускага дзяржуніверсітэта культуры і мастацтваў, доктара культуралогіі Аляксандра

Смоліка. Ён, дарэчы, таксама ўраджэнец той самай вёскі Каловічы. У маі 2013-га ў Вілейцы прайшлі першыя кандрацьёўскія чытанні, на яго малой радзіме ўстанавілі памятны знак.

А нядаўна ў бібліятэцы Універсітэта культуры і мастацтваў прэзентавалася кніга прафесара Аляксандра Смоліка, імпрэза ладзілася сумесна з Дзяржаўным музеем гісторыі беларускай літаратуры. У чытальнай зале сабраліся калегі аўтара, выкладчыкі і студэнты, госці, журналісты. Рэй вяла супрацоўніца музея ды адначасова студэнтка ўніверсітэта Таццяна Ткачова. Аляксандр Смолік раскажаў, як збіраў звесткі пра жыццёвы і творчы шлях земляка. Студэнты чыталі вершы Івана Кандрацьёва, а Марыя Гарбачова праспявала яго раманс “Очаровательные глазки”. Цікавымі былі выступы Лідзіі Шагойкі з Му-



Пісьменнік Іван Кандрацьёў

зея літаратуры, а таксама даследчыцы песеннай творчасці Кандрацьёва Вольгі Вярбіцкай, кандыдата культуралогіі Таісіі Сухоцкай ды іншых. Можна было набыць кнігу з аўтографам аўтара. Дарэчы, прадмову да яе напісаў Міністр культуры Барыс Святлоў. У кнізе раскажаецца пра жыццёвы і творчы шлях творцы, у другой частцы пададзены ўрыўкі з твораў Івана Кандрацьёва, якога сучаснікі небеспадатна параўноўвалі з Віктарам Гюго.

ВЫСТАВЫ

“Ліхтарт” запрашае ўдумлівых

Рыгор Арэшка

У мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” мастакі і дызайнеры творча асэнсоўваюць святло і свяцільні

Адкрывалася выстава “Ліхтарт” пад жывую музыку ў выкананні гурта “FLAT”. Задумалі праект творчыя людзі з Саюза дызайнераў і Беларускага дзяржуніверсітэта культуры і мастацтваў. Выстава прысвяецца святлу ў розных аспектах, найперш у філасофскім ды ўжытковым.

Як вядома, свяцільні і ліхтары некаторыя філосафы называюць сімваламі сучаснай цывілізацыі. На выставе феномен “кіраванага святла” — а менавіта такое святло і сінтэзуюць свяцільні — трансліраваны ў аб’ектах дызайну і візуальнага мастацтва. У праекце ўдзельнічае больш за 70 дызайнераў і мастакоў, сярод якіх Дзмітрый Сурскі, Іван Айплагаў, Аляксандр Трусаў, Уладзімір Парфянок, Вігаль Брусінскі, Юрый і Марыя Аляхно, Уладзіслаў Стальмахаў, Вадзім Качан ды іншыя.

На самай “светлай” выставе года можна пабачыць твор, што часта сустракаецца ў інтэрнэце:



Лямпачка “Азарэнне”

гэта лямпачка “Азарэнне” ад беларускіх дызайнераў Марыі ды Ігара Салаўёвых. Яна зроблена ў выглядзе звільн галаўнога мозгу. Цікавую серыю свяцільніў “FOLD lamp” прадставіў таленавіты дызайнер Максім Шняк — яна дэманстравалася ўжо на выставах у Кітаі, Польшчы, Эстоніі. А ці можаце вы сабе ўявіць свяцільнію-падушку? Ёсць на выставе і вязаная свяцільнія, якую можна... завязваць у вузел. Выклікаюць захапленне наведвальнікаў свяцільнія-сачок для матылькоў, свяцільнія са звычайных пластыкавых стаканчыкаў ды іншыя стыльныя і вельмі дасціпныя творы дызайнерскага мастацтва.

Як вядома, пару гадоў таму ў гэтай жа галерэі ладзілася выстава “Пастулат”, прысвечаная стулу: як прадмету, арт-аб’екту і мастацкаму вобразу ў мастацтве. Гэтым разам, пэўна, арганізатары падумалі, што сапраўдны дызайнер павінен у жыцці яшчэ і “свяціць” — таму і рушылі ўвасабляць ідэю на хвалях фантазіі і натхнення.